

SKRÓCONY OPIS PRACY DOKTORSKIEJ

ROLA I ZNACZENIE „WYSOKIEGO DIAPAZONU” DLA GŁOSU MEZZOSOPRANOWEGO NA PODSTAWIE PARTII ADALGISY W OPERZE *NORMA* VINCENZO BELLINIEGO. STUDIUM MORFOMETRYCZNE

Niniejsza praca pochyla się nad problematyką górnego odcinka skali mezzosopranu w kontekście wykonywania przeznaczonych na ten rodzaj głosu ról operowych, angażujących w dużym stopniu jego wysoki diapazon. Na wzorec tego typu partii wybrana została Adalgisa z *Normy* Vincenza Belliniego, która ze względu na swoją heterogeniczność, od momentu powstania opery klasyfikowana była zarówno jako sopranowa, jak i mezzosopranowa. Jednocześnie, jako partia z gatunku *bel canto*, wykorzystuje całe spektrum możliwości głosu w rozumieniu prawidłowej techniki wokalne połączonej z szerokim wachlarzem ekspresji. Wielowymiarowe przedstawienie roli Adalgisy ma na celu ukazanie priorytetu dbałości o rozwój i umiejętność efektywnego posługiwania się górnym zakresem skali mezzosopranu, nie tylko pod kątem wykonywania ról wysokich tessiturowo, lecz także w kontekście rozszerzenia całego diapazonu głosu oraz swobody stosowania środków technicznych i wyrazowych.

Część artystyczną pracy doktorskiej stanowi spektakl *Norma* V. Belliniego, zarejestrowany na żywo dnia 2 marca 2018 roku w Operze Krakowskiej. Zaprezentowane w nim wykonanie partii Adalgisy poddane zostało wnikliwym rozważaniom, zainspirowanym osobistym doświadczeniem obcowania z tym arcydziełem *bel canto* w pracy na scenie. Eksploracja problemu badawczego opiera się o autorską technikę studium morfometrycznego. Jest to rodzaj heurystycznej metody badawczej o charakterze analityczno-opisowym. U jej podstawy leży określenie rejestru wokálnego dźwięków w przebiegu całej partii i porównanie właściwych dla nich zjawisk rezonansowych z ich postacią ukształtowaną w wyobraźni śpiewaka, uzależnioną od kształtu melodii, elementów technicznych oraz ekspresyjnych.

Kontekst teoretyczny, konieczny dla rzetelnego przeprowadzenia analizy, ujęty jest w rozdziale pierwszym. Jego początek skupia się na sylwetce Belliniego, by poza historyczno-kulturowym tłem jego dzieł ukazać przede wszystkim najważniejsze cechy języka kompozytorskiego, mające bezpośrednie przełożenie na strukturę muzyczną *Normy*. Dalsza część, uściśliwszy pojęcie ‘bel canto’, bada zasadność uznawania omawianej opery

za arcydzieło gatunku, a następnie koncentruje się na wyszczególnieniu i opisanu najważniejszych elementów stylu. Zakończenie pierwszego rozdziału przybliża dodatkowo formę dziewiętnastowiecznego duetu *bel canto*, jako dominującej struktury dramaturgicznej dla postaci Adalgisy.

Rozdział drugi dotyczy zagadnień związanych z polem oraz metodą badawczą. W pierwszej kolejności, na podstawie analizy wykonania *Normy* od początków jej powstania, uzasadnia postrzeganie Adalgisy w kategorii partii mezzosopranowej i w perspektywie czynników wpływających na kategoryzację roli operowej nakreśla predyspozycje głosowe śpiewaczki podejmującej się jej wykonania. Kolejne części rozdziału dotyczą ustalenia i scharakteryzowania zasadniczej nomenklatury potrzebnej do przeprowadzenia oraz opisanie części analitycznej, a także wyjaśnienia opracowanej struktury studium morfometrycznego. Wyłaniają się tu rejestry wokalne o konkretnych zakresach, zdefiniowanych dla mezzosopranu lirycznego (przez wzgląd na rodzaj głosu autorki pracy), oraz proces rejestracji – sposób prowadzenia głosu w oparciu o wyobrażenia rezonansowe.

Rozdział trzeci i czwarty to kolejno studium morfometryczne partii na podstawie przebiegu pierwszego i drugiego aktu opery *Norma*. Każda scena podzielona jest na części według opisanej w rozdziale pierwszym formy duetu (w przypadku pierwszego, jedyne solowe wejście Adalgisy jest to nawiązująca ściśle do tradycji *bel canto* forma arii barokowej). Sama analiza ma postać graficzną, której szczegółową interpretację stanowi następująca po niej część opisowa (w trakcie czytania opisu zalecane jest śledzenie formy graficznej). Każda część analizy kończy się statystycznym podsumowaniem użycia poszczególnych rejestrów, dającym obraz profilu tessiturowego danego odcinka partii.

Literatura wykorzystana w celu zgłębienia przedmiotu badań w pierwszej kolejności uwzględnia teksty źródłowe, zarówno z zakresu wokalistyki, jak i historiografii związanej z Bellinim oraz zagadnieniem *bel canto*.

Założenia wstępne, sformułowane w postaci tezy głównej: „Świadomość pracy rejestrowej głosu oraz płynne i sprawne zarządzanie nią są nieodzownym elementem techniki wokalne i kompetencją konieczną dla pełnego oraz efektownego wykonania partii Adalgisy. Ponadto odczucia rezonansowe związane z wysokim diapazonem są niezbędne dla wykorzystania maksimum możliwości głosu mezzosopranowego, zarówno w aspekcie technicznym, jak i ekspresyjnym” znalazły potwierdzenie w przeprowadzonej analizie i jednoznacznie wskazują na istotne dla przedmiotu badań elementy: fach głosu, świadomość pracy rejestrowej głosu, rola sfery rezonansowej w prowadzeniu głosu, swoboda w użyciu wysokiego diapazonu.

ABSTRACT

THE ROLE AND MEANING OF THE "HIGH DIAPASON" FOR THE MEZZO-SOPRANO VOICE BASED ON THE PART OF ADALGISA IN VINCENZO BELLINI'S OPERA *NORMA*. MORPHOMETRIC STUDY

This work deals with the problem of the upper section of the mezzo-soprano scale in the context of performing operatic roles intended for this type of voice, which to a large extent involve its high diapason. Adalgisa from Vincenzo Bellini's *Norma* was chosen as the model for this type of part, which, due to its heterogeneity, has been classified as both soprano and mezzo-soprano since the opera was created. At the same time, as a part of the *bel canto* genre, it uses the entire spectrum of the voice in terms of the correct vocal technique combined with a wide range of expression. The multidimensional presentation of the role of Adalgisa aims to show the priority of caring for the development and the ability to effectively use the upper range of the mezzo-soprano voice scale, not only in terms of performing roles of high tessitura, but also in the context of expanding the entire range of voice and the freedom to use technical and expressive means.

The artistic part of the doctoral dissertation is constituted by the performance of V. Bellini's *Norma*, recorded live on March 2, 2018 at the Krakow Opera. The performance of the Adalgisa part presented in it has been subject to careful consideration, inspired by the personal experience of communing with this *bel canto* masterpiece while working on stage. The exploration of the research subject is based on the proprietary technique of a morphometric study. It is a kind of heuristic research method of an analytical and descriptive nature. It is based on defining the vocal register of the notes throughout the part and the comparison of their resonant phenomena with their form shaped in the singer's imagination, depending on the shape of the melody, technical and expressive elements.

The theoretical context, necessary for a reliable analysis, is included in the first chapter. Its beginning focuses on the figure of Bellini, in order to show, apart from the historical and cultural background of his works, the most important features of the composer's language, which have a direct impact on the musical structure of *Norma*. The next part, having made the notion of 'bel canto' more specific, examines the legitimacy of considering the opera in question a masterpiece of the genre, and then focuses on specifying and describing the most important elements of the style. The ending of the first chapter also introduces the form

of the nineteenth-century *bel canto* duet as the dominant dramatic structure for the character of Adalgisa.

The second chapter deals with issues related to the field and the research method. First, on the basis of an analysis of *Norma's* performances from the beginning of its creation, it justifies the perception of Adalgisa in the category of a mezzo-soprano part and, in the light of factors influencing the categorization of the operatic role, outlines the vocal predispositions of the singer undertaking the performance of this part. The following parts of the chapter concern the determination of the basic nomenclature needed to carry out and describe the analytical part, as well as explain the developed structure of the morphometric study. What emerges here are vocal registers with specific ranges, defined for the lyrical mezzo-soprano (due to the type of voice of the author of the work), and the registration process – the way of conducting the voice based on the imagined resonance.

The third and fourth chapters are successively a morphometric study of the part on the basis of the first and second act of opera *Norma*. Each scene is divided into parts according to the duet form described in the first chapter (in the case of Adalgisa's first and only solo fragment, it is a form of a baroque aria closely related to the *bel canto* tradition). The analysis itself is a graphic form, the detailed interpretation of which is provided by the following descriptive part (it is recommended to follow the graphic form while reading the description). Each part of the analysis ends with a statistical summary of the use of individual registers, giving a picture of the tessitura profile of a given section of the part.

The literature used to explore the subject matter of the research, in the first place, includes the source texts, both in the field of vocal studies and historiography related to Bellini and the issue of *bel canto*.

Preliminary assumptions, formulated as the main thesis: "Awareness of the registers' work of the voice and its smooth and efficient management are indispensable elements of the vocal technique and the competence necessary for the full and effective performance of the Adalgisa part. Moreover, the resonance sensations associated with the high diapason are necessary for the full use of the mezzo-soprano voice, both in its technical and expressive aspect." were confirmed in the analysis and clearly indicate the elements important for the subject matter of the research: voice fach, awareness of the voice register work, the role of the resonance sphere in voice usage, comfort in the use of the high diapason.